

Stát, který zklamal, 28. října není co slavit

Foto: neznámý autor, volné dílo

Shromáždění lidu 28. října 1918 v Praze na Václavském náměstí

Nejsou totiž důvody stýskat si po Československu. Je konečně načase si přiznat, že tento stát vznikl před 105 lety za pomoci podvodů a velká část jeho obyvatel o něj nestála. V roce 1938 za něj proti Německu Češi ani nebojovali.

Na druhé straně je nezpochybnitelným faktem, že za II. světové války naši vojáci v zahraničních armádách, jak letci ve Velké Británii, tak i jednotky Svobodova armádního sboru, bojovali a umírali za obnovu Československa. To je třeba si poctivě přiznat. Jenomže pravdu je třeba kvitovat celou.

Rakousko nebylo „žalářem národů“

Na Rakousko-Uhersko se nakydala spousta špíny. Především se nejednalo o žádný žalář národů. Moderní historici už opakovaně vyvrátili tento dlouhodobě tradovaný nesmysl. Rakousko se v roce 1867, po vzniku dualismu s Uhrami, stalo de facto svobodnou demokratickou zemí, a zajišťovalo svým občanům základní lidská práva, jako svobodu projevu, tiskovou, shromažďovací, spolčovací, tiskovou, nedotknutelnost obydlí, dodržování listovního tajemství a další. Češi nebyli nijak národnostně utiskováni, měli své základní a střední školy, dále dvě vysoké technické školy v Praze a v Brně a Karlo-Ferdinandovu univerzitu v Praze s vyučovacím českým jazykem. Dále vycházely české tiskoviny, hrála se česká divadla, existoval Sokol a mnoho dalších českých kulturních, sportovních či vlastivědných spolků a institucí.

Habsburská monarchie i zásluhou liberálních ekonomických zákonů umožnila svým zemím mohutný rozvoj a Království české patřilo po Dolních Rakousích (kde ovšem sídlily ústřední orgány a vedení mnoha společností včetně bank a jejichž součástí byla i metropole Vídeň) k druhé hospodářsky nejvýkonnější zemi v Předlitavsku. Císař František Josef I. rozhodně nebyl nepřitelem Čechů a například výstavbu českého Národního divadla opakovaně podpořil štědrými peněžními dary. On akorát neměl rád nacionalismus, a to jak český, tak německý a vůbec jakýkoliv.

Československo se skutečně stalo uměle vzniklým státem, když se spojily historické země České království, Markrabství moravské, části těšínského a opavského knížectví, která nám zbyla ze Slezska, s horními Uhrami, ze kterého se stalo Slovensko. To bylo po více než tisíc let součástí Uher a historik Josef Pekař už v roce 1918 varoval před jeho připojením k českým zemím, protože by tím byla porušena historická práva Uherského království.

Jelikož Slováků bylo v tomto novém státním útvaru méně než Němců, vymyslel se národ československý a také úřední řeč československá. Obojí však neexistovalo. Došlo ke spojení Českých zemí a Slovenska, které k sobě v dějinách nikdy nepatřily. České země tvořily soustátí v čele s knížaty a později českými králi. Slovensko bylo více než tisíc let součástí Uher bez vlastní státní správy nazývaná horní země.

Slovensko se připojilo k českým zemím dva dny po vyhlášení nezávislosti v Praze 30. října 1918 tzv. Martinskou deklarací, kterou schválili zástupci slovenských politických stran. Ti ovšem nereprezentovali většinu Slováků. Těch se tak nikdo neptal, jestli chtějí žít s Čechy ve společném státě.

Nová státní moc se na Slovensku neprosazovala vůbec lehce a jak uvádí Ferdinand Peroutka ve svém díle Budování státu, že když se ministr pro správu Slovenska Vavro Šrobár rozhodl začátkem roku 1919 přeložit svůj úřad ze Žiliny do Bratislavy, tak jej bratislavský velitel čs. vojenské posádky varoval, ať to nedělá a zůstane kde je, protože jemu a jeho lidem není schopen zajistit bezpečnost.

Slováci se do spojení s Čechy moc nehrnuli

Slováci se neměli možnost vyjádřit, jestli se chtějí odtrhnout od Uher a připojit k českým zemím. Žádné referendum se nekonalo. Později jeden maďarský novinář dělal rozhovor s prezidentem Masarykem a logicky se ho také zeptal. „Dobře, jestliže tvrdíte, že vás mají Slováci tak rádi, proč jim tedy neumožníte, aby o sobě mohli rozhodnout v lidovém hlasování?“ Na to Masaryk odpověděl, že Slováci nejsou ještě natolik národně

uvědomějí, aby mohli absolvovat plebiscit. Historik Jan Rychlík v knize o české minulosti Historie, mýty a jízdní řády, kterou napsal s publicistou Vladimírem Kučerou, dokonce připustil, že Slováci by spojení s českými zeměmi v referendu nejspíše odmítli. Určitě by je k tomu vedly ekonomické důvody, protože s Budapeští byli silně hospodářsky provázáni, a proto se v roce 1919 po zprůtrhání těchto vazeb Slovensko dostalo do vážných existenčních potíží. Také slovenský rolník z Oravy neměl důvod chtít nějaké experimenty, protože mu život s Maďary nevalil.

Češi si také proti sobě počítali velkou část okolních zemí. Maďaři je nenáviděli za anexi svého historického území, Poláci jim vytýkali, že jejich krajanům na Těšínsku neumožnili lidové hlasování, které jim přislíbili i zástupci vítězných dohodových mocností. Němci se nehodlali smířit s tím, že musí žít v zemi, ve které žít nechťejí.

Masaryk s Benešem lhali představitelům dohodových mocností, že Československo bude národním státem. Nebyla to pravda. Češi a Slováci tvořili zhruba dvě třetiny obyvatel, zbytek pak připadl na národnostní menšiny, hlavně Němce, kterých byly tři miliony, Maďary. Poláky a Rusíny. Takže se de facto jednalo o mnohonárodnostní Rakousko-Uhersko v menším provedení.

A to bylo příčinou toho, že velká část obyvatel Československo nepřijala za svojí zemi. To se netýkalo pouze již zmíněných Němců, Maďarů a Poláků, kteří nové poměry odmítali, ale také poměrně dosti Slováků, kterým vadilo, že Češi nedodrželi sliby dané tzv. Pittsburghskou dohodou, podepsanou v květnu 1918 zástupci amerických Čechů a Slováků, a podle níž mělo mít Slovensko vlastní státní správu, parlament a soudnictví. K uzákonění slovenské autonomie však došlo až na podzim 1938 v důsledku neblahých mnichovských událostí. Mnozí Slováci se tak cítili českou stranou podvedeni. Katolický kněz a vůdčí osobnost slovenského národního hnutí Andrej Hlinka si ve dvacátých letech minulého století také postěžoval, že ačkoliv katolíci na Slovensku výrazně převažují, na úřadech mají většinu slovenští protestanti. Pak se tedy nelze divit tomu, že Slováci společný stát s Čechy moc nemuseli.

Československo se rozpadlo bez boje

Je proto příznačné, že Československo se v případě ohrožení vzdalo na podzim 1938 podstatné části svého území bez boje. Výmluvy na jiné neobstojí. Když v březnu 1939 Adolf Hitler dal v Berlíně Jozefu Tisovi ultimátum, buď bude Slovensko samostatné, což je jeho přání, nebo se opět stane součástí Uher, tak Slovenský sněm (parlament) nezaváhal ani na okamžik a hlasy všech poslanců vyhlásil slovenskou nezávislost. Velká část Slováků rozpadu společného státu nelitovala a přijala bez problémů novou realitu. To, že tehdejší Slovenská republika, se až příliš zapletla s hitlerovským Německem, a rovněž posílala Židy do vyhlazovacích táborů, ji samozřejmě nectí, ale to už je jiná kapitola. Těžko však lze Slovákům vytýkat, že podlehlí nacistickému nátlaku a odtrhli se od českých zemí. Češi by na jejich místě udělali to samé.

Rozdělení Československa v roce 1993 proto bylo logické, a troufám si říci, že nebýt zločinného komunistického režimu, nastalo by mnohem dříve.

Zdroje:

Historie, mýty a jízdní řády, Vladimír Kučera a Jan Rychlík, nakladatelství Vyšehrad, Praha 2015

Češi v dějinách nové doby, Podiven, nakladatelství Rozmluvy, Praha 1991

Československo, stát, který zklamal, Mary Heimannová, Petr Novotný – nakladatelství Petrkov, Praha 2020

České země v 19. století I. a II. , Milan Hlavačka a kol., nakladatel Historický ústav AV ČR, Praha 2014 a 2016

Budování státu I. - IV., Ferdinand Peroutka, Nakladatelství Lidové Noviny, Praha 1991